

міжнародне право в Україні (1991–2012 рр.) / Т. Р. Короткий, Н. В. Сажієнко ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2012. – 166 с.

9. Довідник захищених в Україні дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора юридичних наук і військового права (1991–2014 рр.) / Т. Р. Короткий, П. П. Богущкий, Є. Л. Стрельцов [та ін.] ; Військова прокуратура Південного регіону України, НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2015. – 232 с.
10. Довгерт А. С. Довідник захищених дисертацій з міжнародного приватного права в Україні (1991–2012 рр.) / А. С. Довгерт, Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель ; НУ «ОЮА», Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Одеса : Фенікс, 2013. – 132 с.
11. Довгерт А. С. Міжнародне приватне право: закордонні наукові дослідження : довідник / А. С. Довгерт, Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель ; НУ «ОЮА», Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Одеса:Фенікс, 2016. – 383 с.

Ключові слова: бібліографічний опис, обов'язкові елементи бібліографічного опису, факультативні елементи бібліографічного опису, бібліографічні довідники.

Ключевые слова: библиографическое описание, обязательные элементы библиографического описания, факультативные элементы библиографического описания, библиографические справочники.

Key words: bibliographic description, required elements of bibliographic description, optional bibliographic description elements, bibliographic index.

НОВІТЬСЬКА ІРИНА ВАДИМІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
бібліограф другої категорії наукової бібліотеки*

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ПРОТИДІІ БУЛІНГУ

Зміни, що відбуваються в соціальному середовищі сучасної держави, зокрема у сфері читацьких інтересів, активне впровадження сучасних інформаційних технологій, обумовили трансформацію ключових соціальних функцій бібліотек у глобальному інформаційно-освітньому просторі. Останніми роками, на жаль, поширюються погляди на бібліотеку як анахронічний інститут. Але, «недооцінка розуміння бібліотеки як базового елементу культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави, та ролі бібліотек у суспільних перетвореннях та забезпеченні прав і свобод людини, як зазначається у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», призводить до неефективної реалізації їх потенціалу як соціальних інституцій» [1].

У новій інформаційно-комунікативній реальності бібліотека, разом з державними, комерційними, громадськими організаціями та установами різних міністерств і відомств, має активніше долучатися до вирішення гострих соціальних проблем, до яких належить і булінг. Проти-дія нетерпимості, агресії, дискримінації, психологічному та фізичному

насильству, виховання і навчання на основі взаємоповаги до прав і свобод людини, підтримка культурних зразків ненасильницьких відносин – нагальна проблема для сучасної освіти.

Із прийняттям 18 грудня 2018 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» [2] та змінами, внесеними цим законом до ст. 25 Закону України «Про освіту» [3], на керівників закладів освіти покладено обов'язок створення безпечного освітнього середовища, що передбачає розроблення, затвердження та оприлюднення плану заходів із запобігання та протидії булінгу в закладі освіти.

Міністерством освіти України 29 грудня 2018 року були розроблені Рекомендації для закладів освіти щодо застосування змін у законодавстві із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», якими передбачено комплексний підхід у сфері запобігання та протидії булінгу в управлінському та просвітницькому напрямках [4]. Управлінський напрям цієї діяльності реалізується керівником закладу освіти та передбачає аналіз ситуації в закладі освіти, затвердження плану заходів із попередження та протидії булінгу, здійснення моніторингу його реалізації та ефективності тощо. Просвітницький ж напрям передбачає інформаційну та роз'яснювальну роботу з формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки з усіма учасниками освітнього процесу за участі педагогічних, науково-педагогічних працівників та батьків.

Однак інформаційно-просвітницька діяльність – це місія не лише закладів освіти, а й інших установ. Бібліотека, як інформаційний, культурний, освітній центр, приймає участь в освітній діяльності, є базою освіти та самоосвіти. Освітня функція бібліотеки зростає, однак вона значно ширше, це – просвітницька функція. Саме тому бібліотеки України, незалежно від їх відомчого підпорядкування, статусу, залучилися до інформаційно-просвітницької діяльності щодо запобігання та протидії булінгу.

Діяльність бібліотек з протидії булінгу може мати різні формати.

Так, в бібліотеках по всій Україні в межах Всеукраїнського тижня протидії булінгу у закладах освіти організовуються різноманітні антибулінгові заходи, зокрема лекції, заняття-тренінги, що включають практичні завдання, конкурси, вправи та ігри, зустрічі з представниками поліції та юстиції, правозахисниками та волонтерами, спрямовані не лише ознайомити здобувачів освіти з явищем булінгу, а й способами протидії цьому явищу, навчити на конкретних прикладах знаходити правильні шляхи подолання агресії в різних ситуаціях, прогнозувати можливі наслідки та вибудовувати з іншими людьми добрі взаємовідносини.

Зокрема, прочитання та подальше обговорення сучасних книг, різноманітних коміксів, артбуків, захопливих повістей про булінг, в яких письменники говорять мовою підлітків, дають змогу не лише обговорити конкретну ситуацію, а й змінити вже раніше сформовані та створити нові шаблони реагування на ситуації булінгу, спостерігачем або

учасником яких може стати підліток. Сьогодні бібліотерапія, яка у світі визнана й успішно практикується у лікувальній, реабілітаційній і педагогічній роботі, вважається одним із способів запобігати підлітковому цькуванню, розладам поведінки та пом'якшувати ці наслідки [5].

Дієвим може виявитися використання у протидії булінгу популярної сьогодні форми роботи з читачами – сторітелінг як спосіб передання інформації через розповідання реальних історій [6]. Такий формат зустрічей зацікавить слухачів, розповіді реальних історій про булінг заволодіють їхньою увагою та змусять замислитися над цією проблемою, а позитивні приклади героїв розповідей щодо розв'язання подібних ситуацій сприятиме розвитку у здобувачів освіти навиків позитивної взаємодії, емпатії, зниження рівня їх тривожності й агресивності, формування позиції неприйняття булінгу.

Креативною та інтерактивною формою запобігання та протидії булінгу може бути організація на базі бібліотеки Театрального клубу у форматі форум-театру, в якому глядачі не просто споглядатимуть за тим, що відбувається на сцені, а будуть безпосередніми учасниками дії. У виставах програватимуться одна або кілька сцен (з ситуацією булінгу), а потім ситуація відтворюватиметься ще раз для того, щоб глядачі в будь-який момент часу могли сказати «стоп», після чого сцена зупиняється, а актори завмирають. Потім, той глядач, який зупинив дію (відчувши, що у нього є ідея, як вирішити дану проблему) змінює одного з акторів на сцені та намагається вирішити ситуацію. Отже, глядачі активно впливають на хід розвитку подій, що дозволить не лише підняти проблему булінгу, а й поглянути на ситуацію з різних боків, а глядачам можливо упізнати себе та проаналізувати власну поведінку і поведінку інших, замислитися над власною позицією у живому її втіленні.

В бібліотеці підліткам може надаватися інформація, як убезпечити себе від кібербулінгу, як безпечно користуватися соцмережами, вміти блокувати небажані тексти, налаштовувати максимальну конфіденційність при користуванні Інтернетом та бути готовим вжити заходів проти кібер-хуліганів. Адже бібліотекарі знають, як допомогти молоді знайти необхідні книги та інтернет-ресурси, до яких спеціалістів чи організацій звернутися за допомогою тощо.

Особливого значення набуває взаємодія бібліотеки із закладами освіти в рамках реалізації програм щодо соціалізації молоді. Одним із видів такої взаємодії є укладання двосторонніх угод про соціальне партнерство між бібліотекою та закладами освіти, які, у свою чергу, зацікавлені в їх укладанні, оскільки ефективність вирішення багатьох завдань значно зростає при командній роботі.

Спільна керована діяльність бібліотек та закладів освіти у запобіганні та протидії булінгу забезпечить досягнення соціальної стабільності, високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах закладу освіти та в системі освіти України в цілому. В якому б форматі не проводились заходи із запобігання та протидії булінгу, молодь має бути впевнена в тому, що бібліотека – це те безпечне місце, де вони завжди можуть звернутися по допомогу, консультацію, пораду тощо.

Тісна співпраця із закладами освіти надає величезну значимість діяльності бібліотеки. Бібліотека має можливість в більшому обсязі розкрити свої можливості для підростаючого покоління та набуті статусу значущої, необхідної в сучасному суспільстві, що розвивається.

Список використаної літератури:

1. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219 р. // Офіційний вісник України. – 2016. – № 26. – Ст. 1047.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу: Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 5. – Ст. 33.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38-39. – Ст. 380.
4. Рекомендації МОН України для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 29.12.2018 року № 1/9-790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2019/2/14/buling.pdf>.
5. На боці читача: думка психолога й бібліотекаря про булінг у літературі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/na-botsichytacha-dumka-psyhologa-j-bibliotekarya-pro-buling-u-literaturi/>.
6. Диха С. В. Інноваційні форми роботи з читачем у бібліотеках світу / С. В. Диха // Бібліотека в освітньому просторі. Інноваційна діяльність в бібліотеках (за матеріалами фахових публікацій): інформ. бюл. для працівників бібліотек ВНЗ III-IV рівнів акредитації державної форми власності Хмельницької області. – Хмельницький: ХНУ, 2016. – № 22. – С. 70–85.

Ключові слова: соціальна функція бібліотеки, просвітницька функція бібліотеки, запобігання та протидія булінгу, взаємодія бібліотек і закладів освіти, антибулінгові заходи, бібліотерапія.

Ключевые слова: социальная функция библиотеки, просветительская функция библиотеки, предотвращение и противодействие буллингу, взаимодействие библиотек и учебных заведений, антибуллинговые мероприятия, библиотерапия.

Key words: social function of the library, educational function of the library, prevention and counteraction to bullying, interaction of libraries and educational institutions, anti-bullying measures, bibliotherapy.